

ституціональної адекватності й адекватної стратегії управління. Вказані принципи рекомендується урахувати при проведенні реформ **А.-т. у.** Реформа **А.-т. у.** – процес болісний та складний, адже територ. устрій д-ви – відносно консервативна система з дуже обмеженою к-стю параметрів, що можуть бути революційно змінені. Вона передбачає комплексний вплив на систему держ. устрою в цілому, тому часто виникає необхідність подолання спротиву всієї системи внутрішньодерж. ін-тів і внутрішньодерж. відносин. **А.-т. у.** д-ви виконує широкий спектр ф-цій: виступає базою формування всієї територ. орг-ції сусп-ва та його окремих систем, основою формування системи територ. орг-ції влади, забезпечує стійкість д-ви в умовах виникнення зовн. і внутр. загроз її територ. цілісності. Забезпечення цих ф-цій вимагає проведення реформ **А.-т. у.** у тісному взаємозв'язку з реформуванням бюджетним, податковим, муніципальним, а також всього комплексу галузей сфери послуг. За таких умов вона здатна привести до підвищення ефективності управління в д-ві та зростання якості життя населення, забезпечення співмірного рівня послуг кожному громадянину незалежно від місця його проживання. (Т. Панченко)

АДХОКРАТІЯ (лат. *ad hoc* – для конкретного випадку, призначений лише для даної мети, і грец. *κράτος* – сила, влада) – тип політ. еліти, що притаманна інформ. сусп-ву; тип політ. еліти, що ґрунтується на принципах компетентності, інновації, взаємної узгодженості та координованості; управління сусп-вом здійснюється через встановлення горизонтальних

зв'язків між сусп. групами. Поняття «**А.**» позначає також відкрити, вільну, гнучку, спонтанну, творчу форму орг-ції спеціалістів-інтелектуалів, які збираються для вирішення певних короткострокових завдань установи, фірми або компанії. Термін «**А.**» був уведений у наук. обіг у 1960-ті рр. експертом з питань лідерства У. Беннісом у праці «Тимчасове сусп-во». Концепція **А.** була описана Е. Тоффлером та набула широкої популярності у 1970-ті рр. завдяки його праці «Future Shock» («Шок майбутнього»). Він зауважував, що всі країни переживають політ. кризу через несучасність, застарілість управл. установ (таких, як парламент, сенат тощо). На його думку, нові умови існування індустріальних країн потребують всезаг. переходу до **А.**, яка часто змінює свою форму, постійно реорганізується (усталені та масштабні структури руйнуються, формуються нові і знову демонтуються). Децентралізація суч. інформ. сусп-ва вимагає наявності не одного політ. лідера, а групи лідерів, залежних від значної к-сті людей, які готують кваліфіковані рішення та виконують їх. На межі ХХ–ХХІ ст. концепція **А.** була розроблена проф. менеджменту Г. Мінцбергом у кн. «Strategy-making and Adhocracy» («Створення стратегії і адхократія»). Він вважає **А.** майбутнім формальних орг-цій, яку характеризують неформальна поведінка і вузька спеціалізація її учасників. Осн. координаційним механізмом **А.** є взаємне узгодження. Визначають два види **А.**: оперативна, яка працює на замовлення клієнта (виборці, громадяни); адмін., яка реалізує проекти для власних цілей та служить сама собі. **А.** має характеристики горизон-

тальної або ієрархічної орг-ції, де на принципах самоврядування діють команди працівників (робочі, експертні, цільові групи, робочі центри, штаби, команди і т. ін.), які наділені конкретними повноваженнями і отримують можливість вільно виявити свої таланти і здібності. Такі орг-ції є тимчасовими (час їх існування становить від декількох днів до кількох років, що залежить від складності поставленого завдання), на відміну від функц. відомств і підрозділів традиц. бюрокр. орг-ції, які розраховані на постійне існування. **А.** може створюватись усередині бюрокр. орг-ції для розв'язання спец. завдань, які не може вирішити орг-ція в цілому, використовує матричну структуру й водночас функц. принципи групування. **А.** є більш ефективною у нестабільній екон. ситуації, у той час як бюрократія є ефективнішою у стабільній екон. ситуації. **А.** створює можливість об'єднати фахівців із різних галузей знань, різного віку та рівня досвіду у багато-профільні команди для створення конкретного інноваційного проекту. Ефективність **А.** забезпечується руйнацією звиклих меж спеціалізації і диференціації праці. Сутнісними ознаками **А.** як форми орг-ції є: мобільність; інноваційність; нестандартність підходу до вирішення проблем; генерація нових знань та досвіду як комбінація вже існуючих; нерегламентованість; відсутність єдиного керівника як стримуючого фактора для реалізації вищезначеного. (*О. Стасевська*)

АКТИВНІСТЬ ПОЛІТИЧНА (лат. *activus* – діяльний) – один із видів сусп. активності, а саме – свідомо діяльність соц. суб'єктів, що спрямована на ре-

лізацію їхніх інтересів у політиці та здійснення впливу на прийняття політ. рішень. Поняття «**А. п.**» якісно характеризує майже всі види політ. поведінки – усвідомлену та неусвідомлену, організовану і спонтанну, постійну та епізодичну. Вчені пояснюють її сенс і зміст через ті або ін. форми політ. участі людей, сполучаючи об'єктивні й суб'єктивні чинники у свідомих політ. діях, що ґрунтуються на раціон. засадах; але в політиці не менш значущим є вплив суб'єктивного фактора, тобто особистісних мотивацій і настанов. Розрізняють такі форми **А. п.**: між-нар. (дипломат., міжуряд., громад.); сусп. (місц., регіон., колект.); особистісна (позиціонування, відставка, голодування, абсентеїзм тощо).

Застосовуючи поняття «політ. участь» і «політ. діяльність», політологи прагнуть відокремити раціон. дії суб'єктів політики від ірраціон. форм **А. п.** – тих поведінкових актів, які є надмірно емоційними, або частково неусвідомленими. Якщо ж поведінка має свідомий, цілеспрямований хар-р, то вона, без сумніву, може вважатися політ. діяльністю. Різні типові форми політ. участі не тільки обумовлені стійкими зовн. регуляторами, а й змістовно відрізняються за рівнем **А. п.**: **А. п.** особи, що обмежується сумлінним виконанням громадян. обов'язків у політ. сфері; належність до певної групи політ. інтересів, що відображає наявність між її членами солідарних відносин; членство в політ. орг-ції – формалізованій, структурованій групі, яку створено для здійснення конкретних цілей у політиці (активісти, послідовники); політ. роль – соціально (чи нормативно) визначені ф-ції політика, рамки поведінки, які бере на себе учасник по-

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Харківська асоціація політологів

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ СЛОВНИК

За редакцією професора *М. П. Требіна*

Харків
«Право»
2015

УДК 32(038)
ББК 66(0)я2
П50

*За планом науково-дослідних робіт
Міністерства освіти і науки України 2013–2015 рр.*

*Рекомендовано до видання вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 6 від 20 лютого 2015 р.)*

Рецензенти:

В. М. Бебик – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, глобалістики та соціальних комунікацій Університету «Україна», Голова Всеукраїнської асоціації політичних наук;

В. Д. Гончаренко – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

В. Ф. Смолянюк – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та соціології Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана

Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: [Л. М. Герасіна, В. Л. По-
П50 грібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2015. – 816 с.

ISBN 978-966-458-848-2

Політологічний енциклопедичний словник охопив аналіз основних категорій політичної науки. Основний зміст словника розкриває сутність, поняття, цінності та значення політики, її ролі в житті особи та суспільства, нації і держави, у долі народів і людства загалом. Призначення Словника – сприяти формуванню нової політичної культури українського суспільства, що орієнтована на ідеї демократії, свободи і європейські цінності. У Словнику розглянуто понад 600 найважливіших понять політології.

Для науковців, політичних діячів, викладачів, аспірантів, студентів ВНЗ, а також усіх, хто цікавиться політикою та політичною наукою.

УДК 32(038)
ББК 66(0)я2

ISBN 978-966-458-848-2

© Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Полі-
щук І. О. та ін., укладання, 2015
© Видавництво «Право», 2015

Науково-довідкове видання

**Політологічний
енциклопедичний
словник**

За редакцією професора *М. П. Требіна*

Редактор *С. А. Пашинська*
Коректор *Н. Ю. Шестьора*
Комп'ютерна верстка *О. І. Сенько*

Підписано до друку з оригінал-макета 03.11.2015.
Формат 70×100 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 65,8. Обл.-вид. арк. 61,9. Вид. № 1271.
Тираж 500 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Леонов
Тел. (057) 717-28-80